

i llibres LECTURES

► Joan Margarit, que aquest any ha aconseguit el doblet en premis nacionals, ahir en un hotel de Barcelona.

POESIA // Joan Margarit torna després de la premiada 'Casa de Misericòrdia'

El fruit de l'ofici ben après

N'hi ha que han nascut savis i n'hi ha que no acaben mai d'aprendre. El pintor japonès Hokusai (1760-1849) -dins qualsevol dels paisatges del qual Joan Margarit (Santjuja, Lleida, 1938) afirma voler viure- deia que fins que no va arribar als 70 anys no va fer res digne d'atenció i que esperava per als 90 poder copsar l'essència de les criatures en dibuixar-les, per als 100 tenir d'elles una percepció realment divina, i més endavant, si hi arribava, aconseguir que cada traç tingué vida pròpia. Sense ànim de forçar el paral·lelisme, sí que es pot dir que Margarit comparteix aquesta idea de l'aprenentatge continu, de l'autoexigència i de la superació.

Després d'uns remots inicis en castellà, no va ser fins ben instal·lat en la quarantena que comença a publicar de manera regular, en català, amb una generositat que més endavant va desautoritzar en la recopilació *Els primers freds* (2004); molt poc hi va incloure d'aquesta etapa, que arriba a qualificar de naufragi, i pràcticament només considera dignes d'atenció els llibres publicats a partir dels 50 anys. Ara, amb els 70 complerts, presenta el poemari *Misteriosament feliç*, un títol al·lusiu a l'estat d'ànim

amb el qual afronta el procés de creació.

És una edat per escriure memòries, possibilitat que descarta, potser per massa dolorosa -«l'alegria d'un vell és el silenci»; en canvi, sí que continua fent memòria poètica de llocs i de moments significatius en la seva vida, com ha estat la tònica de *Càlcul d'estructures* (2005) o *Casa de Misericòrdia* (2007), per la qual aquest any ha rebut el Premio Nacional de Poesía del Ministeri de Cultura i el Premi Nacional de Literatura de la Generalitat. L'edat imposa no tant la necessitat d'aquest balanç sentimental, aquest mirar enrere quan «hi ha només una possibilitat: la de comprendre la paraula últim», com la claredat de judici que permet fer-lo. La mort és un tema recurrent, que plana damunt tots i cadascun dels poemes. És vista amb serenitat, fins al punt de personalitzar-la i entaular-hi un diàleg explícit en el poema titulat *El vell i la mort*. La mort però no aporta cap resposta ni cap sentit a la vida, si no és el d'«un càlcul/llarg i precís que acaba: igual a zero».

La perspectiva que prenen totes les coses davant la proximitat de la mort s'imposa a la mirada del poeta. Per exemple, durant un viatge troba una casa en venda: «La casa, la més bella

que he vist mai./és la meua última oportunitat». Però ni tan sols pren nota del telèfon on trucar per interessar-se'n; ja sap que no ho farà, que és massa tard.

Margarit sempre ha apostat obertament per una poesia entenedora, i ha desaprovat les avantguardes, que «semblen aspirar a una poesia que no diu res, llegida per ningú»; ara fa un pas més i, manifestant-se incapaç de comprendre Paul Celan, gosa afirmar que «els poetes hermètics tenen por». Un judici que no cal assumir al cent per cent, perquè el lector de poesia sap, d'una banda, reconèixer la solidesa de la proposta poètica de Margarit sense per això descartar estètiques de sentit oposat però igualment vàlides, i d'una altra, valorar la necessitat històrica d'un retorn al seny i a l'ofici ben après en aquest temps en què l'atreviment de la ignorància i la provocació gratuita són recompensats.

En tot cas, no s'ha de confondre la facilitat de lectura amb la facilitat de composició. Margarit ho posa fàcil al lector perquè té capacitat de síntesi, perquè sap distingir el gra de la palla, perquè sap alçar estructures verbals no per poc carregades menys rigoroses. La senzillesa no és un punt de partida ni un do, sinó el fruit que s'obté després d'un aprenentatge sovint dur. Margarit ho ha tornat a demostrar.

MANUEL CASTAÑO
[mcastano@elperiodico.com]

MISTERIOSAMENTE FELIÇ
Joan Margarit
Editorial: Proa
Pàgines: 101
Preu: 15 €

BIOGRAFIA // Vida del banquer Joan March

L'últim gran pirata

El 10 de març de 1962 moria a Madrid Joan March Ordinas per les lesions sofertes en un accident de trànsit. Després dels 80 anys, de res va servir la protecció del seu ostentós Cadillac, ni les atencions de l'insigne traumatòleg Josep Trueta (arribat expressament del seu exili a Londres), ni els bons desitjos dels oligarques del règim que havien desfilat per la seva habitació. Al costat de la capçalera del llit hi va ser nit i dia Matilde Reig (una antiga corista, que va conèixer al teatre Apolo de Barcelona), la seva parella de fet durant els últims 30 anys.

Francisco Franco va ser el primer a expressar la seva profunda tristesa per una pèrdua tan enorme. No en va recordava, amb gran gratitud, la persona que havia finançat el cop d'Estat del juliol de 1936 i, concretament, havia llogat l'avió, el *Dragon Rapide*, que li va permetre traslladar-se al Marroc espanyol, des de les Canàries, per assumir la prefectura de l'Exèrcit d'Àfrica. La revista

The Times el va qualificar com l'«home més misteriós del món» i un dels més rics, naturalment. La Fundació March era la cinquena d'Europa per capital i per activitats.

Després de dedicar-li llargs anys d'investigació, la tesi doctoral i un bon grapat de llibres, l'historiador Pere Ferrer (Alaró, 1949) ofereix ara una completa biografia del mallorquí més il·lustre (en paraules d'Azorín -«a sou del banquer-»: «el segon espanyol més universal després de Carlos V») obsessionat, a parts iguals, per amassar diners i col·leccionar amants.

L'origen de la seva fortuna s'endinsa en el món subterrani del contraban (primer de tabac i, després, d'armes) i creix amb les seves relacions privilegiades amb el poder polític. La República va intentar parlar-li els peus i March no va dubtar a posar preu a la República, i fins i tot va idear, des de la presó, un pla per assassinar el president del Govern, Manuel Azaña.

ANDREU MAYAYO
[rmayayo@elperiodico.com]

JOAN MARCH
JUAN MARCH
Pere Ferrer
Editorial: Ediciones B
Pàgines: 469 / 496
Preu: 21 €

NARRATIVA // Testimonis de l'esquizofrènia

Al costat fosc

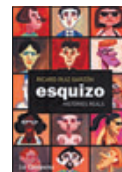
Perdre la raó és una de les pors de l'ésser humà; embobir, tornar-se aliè al que un pensa que és i ser habitat per altres. La manifestació pública de la bogeria ens angoixa i encomana la secreta por de travessar la trinxera social que divideix els bojos dels que estan en el seu seny. Aquesta radical condició camusiana d'estranger pertorba perquè ve d'un altre lloc, és un àlien, un ésser impredecible governat per narratives inquietants i inversemblants amb un codi semàntic que només ell coneix.

Estrès, depre o neurològic, són avui apòcopes usuals en la parla popular de malalties mentals cada cop més freqüents. Altres, en canvi, estan marcadament amb l'estigma del reu. Com l'esquizofrènia, una malaltia mental, complexa en la seva etiologia però amb un diagnòstic que avui s'aborda des de diferents enfocaments complementaris, terapèutics i farmacològics, que permeten tractar-la. Però persisteix el prejudici de l'esquizofrènic com l'estereotip del boig perillós.

A *Esquizo*, versió catalana i revi-

sada de *Las voces del laberinto* (2005), Ricard Ruiz Garzón (Barcelona, 1973) aconsegueix traslladar al lector la vivència dolorosa de l'esquizofrènia elaborant literàriament les narracions d'alguns esquizofrènic i de les persones que els cuiden. Són relats crus de dolor, desordre i lucidesa. I també amb alguna ràfega d'ironia, com en l'entrevista a Radio Nikosia, combatiu grup de malalts mentals que tenen tertúlia a la SER.

L'autor no es limita al relat testimonial, sinó que exerceix una eficaç voluntat de qualitat i calidesa literària, en diversos registres i estils. Recull, reinventa i elabora aquestes veus anònimes, les enllaça amb les d'episodis d'altres famosos *esquizos*, fa fins i tot una incursió a la mitologia clàssica, i crida a no caure en els estereotips que s'adjudiquen, com un indeleble estigma social, a aquests malalts, éssers turmentats que fabulen una identitat que, potser, se'ls ha negat en la complicada trama/trampa de viure. La seva veu ressona a les pàgines del llibre.

ESQUIZO
Ricard Ruiz Garzón
Traducció: Anna Casassas
Editorial: La Campana
Pàgines: 246
Preu: 15 €

FABRICIO CAIVANO
[llibros@elperiodico.com]